

Sygn. akt II UK 259/11

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 24 maja 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Romualda Spyt (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska

SSN Zbigniew Hajn (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku A. A.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
z udziałem zainteresowanego Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia
Społecznego
o ubezpieczenie społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 24 maja 2012 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 13 kwietnia 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Decyzją z dnia 28 maja 2010 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych na podstawie art. 83 ust. 1 w związku z art. 38 ust. 1 i 2 oraz art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 4 i art. 18 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) stwierdził, że A. A. od 1 kwietnia 2005 r. do 10 grudnia 2009 r. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą.

W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że od 1 kwietnia 2005 r., według informacji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego A. A. nie podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników i w związku z powyższym, jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia tej działalności.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł A. A., wnosząc o jej uchylenie.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie podtrzymując stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji.

Postanowieniem z dnia 19 lipca 2010 r. Sąd Okręgowy w T. na podstawie art. 477¹¹ k.p.c. wezwał do udziału w sprawie w charakterze strony Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. W piśmie procesowym z dnia 29 lipca 2010 r. Prezes KRUS, przychylił się do stanowiska Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Wyrokiem z dnia 6 października 2010 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w T. oddalił odwołanie ubezpieczonego.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia. Do prowadzonej przez Wójta Gminy C. ewidencji działalności gospodarczej dokonano 6 czerwca 2001 r. wpisu pod numerem ... z oznaczeniem przedsiębiorcy – A. A., przedmiot działalności - skup skór cielęcych i wołowych, miejsce wykonywania działalności – N. 56, data rozpoczęcia działalności - 1 czerwca 2001 r. W dniu 11 grudnia 2009 r. do Urzędu Gminy C. wpłynęła informacja A. A. o zaprzestaniu wykonywania działalności gospodarczej od 11 grudnia 2009 r. Decyzją z 14 grudnia 2009 r. Wójt Gminy C. postanowił wykreślić z ewidencji działalności gospodarczej

wpis dokonany 22 marca 2007 r. pod numerem ... dotyczący działalności gospodarczej wnioskodawcy. A. A. figurował w ewidencji działalności gospodarczej Urzędu Gminy C. od 6 czerwca 2001 r. do 30 grudnia 2009 r. (tj. do uprawomocnienia się decyzji o wykreśleniu wpisu z ewidencji działalności gospodarczej). W powyższym okresie nie składał wniosku o zawieszenie działalności gospodarczej. Wnioskodawca w zeznaniu o wysokości osiągniętego przychodu, wysokości dokonanych odliczeń i należnego ryczału od przychodów ewidencjonowanych PIT-28 za 2005 r. wykazał przychody z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w kwocie 10,80 zł. Za lata 2006 - 2009 wnioskodawca w PIT-28 nie wykazywał przychodów z tytułu działalności gospodarczej. Jednocześnie za lata 2006 - 2009 A. A. wypełniał do Urzędu Skarbowego PIT 28/A - informację o przychodach podatnika z działalności prowadzonej na własne nazwisko oraz z najmu; podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy lub innych umów o podobnym charakterze, w którym w rubryce: „określenie prowadzonej działalności” przystawiał pieczęć: SKUP SKÓR A. A., N. 56 w C. A. A. figurował w Drugim Urzędzie Skarbowym w T. jako osoba samodzielnie prowadząca działalność gospodarczą pod nazwą „Skup skór cielęcych i wołowych” od 14 czerwca 2001 r. do 11 grudnia 2009 r., tj. do likwidacji. Urząd Skarbowy nie miał informacji o zgłoszonych przez A. A. zawieszeniach. Decyzją z 18 lutego 2010 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników dla A. Ad. w zakresie: ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego, a także ubezpieczenia emerytalno - rentowego od 1 kwietnia 2005 r. do 11 grudnia 2009 r. W uzasadnieniu decyzji Prezes KRUS stwierdził, że niedostarczenie zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o kwocie należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za 2004 r. skutkuje wyłączeniem A. A. z ubezpieczenia.

Jednocześnie decyzją z dnia 18 lutego 2010 r. Prezes KRUS stwierdził, że wnioskodawca spełniał warunki do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie od 16 czerwca 2001 r. do 31 marca 2005 r. Wnioskodawcy doręczono powyższe dwie decyzje Prezesa KRUS w dniu 22 lutego 2010 r. od których nie wniósł odwołania do Sądu i decyzje te są prawomocne. Kwota nadpłaconych składek na ubezpieczenie społeczne rolników została wnioskodawcy

zwrócona. Siedzibą działalności gospodarczej wnioskodawcy było jego gospodarstwo w miejscowości N. A. A. skupował skóry cielęce i wołowe. Nie wystawiał rolnikom żadnych dokumentów dotyczących skupu skór, sprzedawał skóry do punktu skupu, z którym nie miał żadnej umowy. Przed swoim domem wnioskodawca wystawił szyld informujący, że skupuje skóry o nazwie „Skup skór”. Szyld przed domem wnioskodawcy wisiał jeszcze w 2007 i 2008 r. Widział go sąsiad wnioskodawcy W. Ż., który bywa u A. A. 2 - 3 razy dziennie. W. Ż. nie wie, kiedy wnioskodawca zakończył działalność gospodarczą. Po wejściu Polski do Unii każda krowa i cielę posiada paszport, jest zarejestrowane i kolczykowane. Rolnik nie może zabić krowy czy cielaka i sprzedać skóry. Aby wyrejestrować zwierzę z ewidencji, trzeba je oddać do punktu utylizacji w całości. W punkcie skupu przyjmują żywe zwierzęta. Wcześniej istniał ubój zwierząt poza ewidencją, bo zwierzęta nie były kolczykowane. Obecnie zgodnie z prawem rolnik nie może zabić bydła na własne potrzeby i sprzedać skóry. Ten, kto odbiera zwierzę od rolnika, bierze jego paszport i zdaje go do agencji. W 2006 r. wnioskodawca pytał w Urzędzie Skarbowym, czy jest możliwość zawieszenia działalności gospodarczej, odpowiedziano mu, że nie jest to możliwe i że może działalność zamknąć. Wnioskodawca nie zgłaszał do żadnego urzędu przerwy ani zawieszenia działalności. A. A. nie wyrejestrował działalności gospodarczej, ponieważ liczył, że zmienią się przepisy i będzie skupował skóry. Liczył na zmianę przepisów, że będzie można ubijać zwierzęta bez ewidencjonowania i że paszporty dla zwierząt zostaną uchylone. Nie wyrejestrował działalności, ponieważ miał na firmę z związku z prowadzoną działalnością dwa telefony z firmy Orange - dla siebie i syna. Telefony te miał do ogłoszenia wyroku w niniejszej sprawie. Umowę na telefony wnioskodawca ma do końca listopada 2010 r. W przypadku firmy kontakt na dwa numery telefoniczne między sobą jest za pół ceny.

W dniu 28 maja 2010 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydał zaskarżoną w niniejszej sprawie decyzję, w której stwierdził, że od 1 kwietnia 2005 r. do 10 grudnia 2009 r. A. A. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy wskazał, że przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było to, czy wnioskodawca w okresie od 1 kwietnia 2005 r. do 10 grudnia 2009 r. faktycznie wykonywał pozarolniczą działalność gospodarczą i czy w związku z tym podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym. Analiza stanu faktycznego sprawy doprowadziła Sąd do ustalenia, że zarejestrowana działalność gospodarcza w spornym okresie była faktycznie prowadzona. Zdaniem Sądu Okręgowego z zebranego materiału dowodowego nie wynika, aby ubezpieczony obalił domniemanie wynikające z wpisu do ewidencji działalności gospodarczej, że w okresie wskazanym w decyzji, tj. od 1 kwietnia 2005 r. do 10 grudnia 2009 r. prowadził działalność gospodarczą. Wnioskodawca, oprócz swoich oświadczeń, nie przedłożył na to żadnego dowodu, mimo pouczenia, że to na nim spoczywa ciężar wykazania okoliczności nieprowadzenia działalności gospodarczej. Przy czym nawet oświadczenia wnioskodawcy co do daty zaprzestania działalności były sprzeczne ze sobą. Z materiału dowodowego można przyjąć, że A. A. rzeczywiście nie skupował skór krów i cieląt z powodu zmiany przepisów po wejściu Polski do Unii Europejskiej (mimo że wnioskodawca nie podał adresu punktu skupu skór w A., aby to wykazać). Świadek W. R. potwierdził istniejący stan rzeczy polegający na tym, że zwierzę posiadało paszport i nie można było dokonywać sprzedaży samych skór zwierzęcych. Jednakże okoliczność ta nie przesądza jeszcze o nieprowadzeniu działalności. A. A. bowiem sam zeznał, że nie zakończył i nie wyrejestrował działalności gospodarczej, bowiem oczekiwał na zmianę przepisów prawnych i na zniesienie paszportów dla zwierząt. Poza tym czerpał z prowadzonej działalności korzyści w postaci posiadania dwóch telefonów komórkowych. Wynika z tego więc wniosek, że utrzymywał działalność gospodarczą, nie likwidował szyldu wskazującego na skup skór i w każdej chwili był gotów do prowadzenia działalności w razie korzystnej zmiany przepisów prawnych. A więc zamiar i wola wnioskodawcy była taka, aby tej działalności nie kończyć. W ocenie Sądu działanie wnioskodawcy było w pełni świadome. W Urzędzie Skarbowym uzyskał on bowiem informację o tym, że działalności nie może zawiesić, może ją jedynie zlikwidować i podjąć świadomą decyzję o jej kontynuowaniu, czekając na zmianę przepisów i używając telefonów komórkowych uzyskanych z umowy związanej z działalnością

gospodarczą Okoliczność, że wnioskodawca poczynając od 2006 r. nie uzyskiwał przychodów z działalności, zgodnie z przyjętym orzecnictwem sądowym, nie ma tu znaczenia. Liczy się zamiar i wola strony na kontynuowanie działalności w oczekiwaniu na zmianę przepisów prawnych. Sąd podkreślił, że żona wnioskodawcy odmówiła składania zeznań, sąsiad W. R. nie pamiętał, kiedy wnioskodawca zaprzestał prowadzenia działalności gospodarczej, a poza tym zeznania jego dotyczące szyldu „skup skór”, który według świadka stał jeszcze w 2007 i 2008 r. - wskazują na gotowość wnioskodawcy do prowadzenia działalności. Gdyby wnioskodawca nie miał zamiaru prowadzenia działalności, to 1 maja 2005 r. zlikwidowałby szyld, rozwiązałby umowę dotyczącą telefonów i nie oczekiwałby na zniesienie paszportów dla zwierząt. W rozpoznawanej sprawie wnioskodawca w spornym okresie nie złożył wniosku o wykreślenie działalności z ewidencji. Co więcej, w dniu 22 marca 2007 r. Urząd Gminy C. dokonywał nowego wpisu w ewidencji działalności gospodarczej, co wynika z treści decyzji Wójta Gminy C. o wykreśleniu wpisu z ewidencji działalności gospodarczej. W świetle więc poczynionych ustaleń i rozważań należy przyjąć, że A. A. prowadził faktycznie działalność gospodarczą w okresie wskazanym w zaskarżonej decyzji. W okresie tym wnioskodawca był prawomocnie wyłączony z ubezpieczenia społecznego rolników. Wnioskodawca nie wniósł odwołania od decyzji Prezesa KRUS wyłączającej go z ubezpieczenia i decyzja ta jest prawomocna. W postępowaniu z odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w przedmiocie podlegania ubezpieczeniom społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą co do zasady niedopuszczalne jest wzruszenie poprzedzającej tę decyzję ostatecznej decyzji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdzającej ustanie ubezpieczenia społecznego rolników (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2008 r., III UK 47/08). Fakt nieprowadzenia działalności gospodarczej nie został przez wnioskodawcę wykazany. Definicja legalna działalności gospodarczej zamieszczona w art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095 ze zm.) oznacza, że działalność ta ma być z założenia działalnością wykonywaną w sposób zorganizowany i nastawioną na nieokreślony z góry okres czasu, zatem bez znaczenia dla charakteru takiej działalności są ewentualne przerwy w faktycznym

wykonywaniu tej działalności, już po jej uruchomieniu. Należało zatem przyjąć ustalenia co okresu wykonywanej przez wnioskodawcę działalności wynikające z wpisu do ewidencji działalności gospodarczej.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł ubezpieczony, zaskarżając go w całości i zarzucając obrazę prawa materialnego a zwłaszcza art. 6 ust. 1 pkt 5 oraz art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, polegającą na bezzasadnym i dowolnym stwierdzeniu, że A. A. w okresie od 1 kwietnia 2005 r. do 10 grudnia 2009 r. prowadził działalność gospodarczą i z tego tytułu podlega obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, gdy w rzeczywistości w okresie tym odwołujący się faktycznie nie prowadził takiej działalności.

Wyrokiem zaskarżonym rozpoznawaną skargą kasacyjną Sąd Apelacyjny oddalił apelację.

Sąd Apelacyjny zaakceptował w całości ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji, traktując je jak własne. Sąd zaakcentował, że kluczowe ustalenia faktyczne dotyczą wykonywania działalności gospodarczej i są to: niedokonanie wyrejestrowania z ewidencji działalności gospodarczej, utrzymywanie szyldu, kontynuowanie umów na dwa telefony komórkowe oraz oczekiwanie ubezpieczonego na zmianę przepisów, które ujawniają wolę ubezpieczonego, a nie, wbrew jego odmiennej sugestii, że w spornym okresie skupował on skóry zwierząt. Sąd Okręgowy bowiem w pisemnych motywach rozstrzygnięcia *expressis verbis* wskazał, że „A. A. rzeczywiście nie skupował skór krów i cieląt z powodu zmiany przepisów po wejściu Polski do Unii Europejskiej”.

Trafnie stwierdził Sąd Okręgowy, że ocena, czy działalność gospodarcza rzeczywiście jest wykonywana, a więc także, czy zaistniała przerwa w jej prowadzeniu, należy do sfery ustaleń faktycznych, a istnienie wpisu do ewidencji nie przesądza o faktycznym prowadzeniu działalności gospodarczej, jednakże wpis ten prowadzi do domniemania prawnego, według którego osoba wpisana do ewidencji, która nie zgłosiła zawiadomienia o zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej, jest traktowana jako prowadząca taką działalność. W konsekwencji domniemywa się, że skoro nie nastąpiło wykreślenie działalności

gospodarczej z ewidencji, to działalność ta była faktycznie prowadzona i w związku z tym istniał obowiązek zapłaty składek na ubezpieczenie społeczne (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2005 r., I UK 105/04, OSNP 2005 nr 13, poz. 198, z dnia 25 listopada 2005 r. I UK 80/05, OSNP 2006 nr 19-20, poz. 309 oraz z dnia 30 listopada 2005 r., I UK 95/05, OSNP 2006 nr 19-20, poz. 311). Domniemanie to może być obalone w drodze przeprowadzenia przeciwdowodu, który obciąża stronę twierdzącą o faktach przeciwnych twierdzeniom wynikającym z domniemania. Sąd Apelacyjny w pełni podzielił pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy, że w ocenie, czy zostały podjęte czynności zmierzające bezpośrednio do rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej (art. 13 pkt 4 ustawy systemowej), należy uwzględnić wszelkie okoliczności sprawy, w tym także zamiar (wolę) osoby prowadzącej działalność gospodarczą (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2005 r., I UK 80/05, OSNP 2006 nr 19-20, poz. 309). Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca prowadził w spornym okresie działalność gospodarczą. Okoliczność, że w tym czasie nie realizował zadań związanych ściśle z przedmiotem prowadzonej działalności gospodarczej, nie przesądza, zdaniem Sądu Apelacyjnego, że zaprzestał wykonywania działalności gospodarczej. Sąd drugiej instancji podzielił ocenę Sądu Okręgowego, że ubezpieczony miał wolę kontynuowania dotychczas prowadzonej działalności gospodarczej w zakresie skupu skór, tym bardziej, że tak właśnie zeznał na rozprawie w dniu 8 września 2010 r.: „Myślałem, że może się zmieniać przepisy i będę skóry skupował. (...) liczyłem na zmianę przepisów, że będzie można ubijać zwierzęta bez ewidencjonowania”. Innymi słowy istotne jest, że ubezpieczony miał motywację do kontynuowania działalności. Nadto, na „wolę” ubezpieczonego wskazują również obiektywne okoliczności, jak: utrzymywanie szyldu, korzystanie z telefonów zarejestrowanych na działalność gospodarczą, posługiwanie się pieczętką i niewyrejestrowanie działalności. Te ustalenia faktyczne nie zostały skutecznie podważone apelacją, w której nie podniesiono zarzutów naruszenia przepisów postępowania.

Niezasadne są także zarzuty naruszenia prawa materialnego, tj. art. 6 ust. 1 pkt 5 oraz art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz naruszenia art. 2 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Ustawa o

systemie ubezpieczeń społecznych obejmuje osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowym (art. 6 ust. 1 pkt 5). Nadto osoby, o których mowa wyżej, objęte są obowiązkowym ubezpieczeniem wypadkowym (art. 12 ust. 1). Stosownie do art. 2 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, handlowa, budowlana, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i eksploatacja zasobów naturalnych, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. Działalność taka podlega obowiązkowemu zgłoszeniu organowi ewidencyjnemu. Obowiązek ten obejmuje także zmiany stanu faktycznego i prawnego odnoszące się do przedsiębiorcy i wykonywanej przez niego działalności gospodarczej (...) powstałe po dniu dokonania wpisu do ewidencji działalności gospodarczej. O zmianach w zakresie prowadzonej działalności przedsiębiorca zobowiązany jest zawiadamiać jednak nie tylko organ ewidencyjny, ale także Urząd Skarbowy i Zakład Ubezpieczeń Społecznych, jako że zmiany te rzutują także na zakres obowiązków przedsiębiorcy, jako podatnika i płatnika składek na ubezpieczenie społeczne. O obowiązku ubezpieczenia przesądzają przepisy prawa, a nie wola ubezpieczonego lub organu rentowego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego z ustalonego stanu faktycznego sprawy nie wynika, aby ubezpieczony zgłaszał wyrejestrowanie działalności gospodarczej z ewidencji tej działalności, prowadzonej przez organy gminy. Działalność gospodarcza jest działalnością, z którą związana jest konieczność ponoszenia przez przedsiębiorcę ryzyka gospodarczego. Zatem przedsiębiorca rozpoczynający działalność powinien liczyć się z takim ryzykiem obejmującym okresy faktycznego przestoju w wykonywaniu działalności, czy to z powodu braku płynności finansowej, czy też z powodu zmian przepisów prawnych mających wpływ na przedmiot działalności. Skoro nie nastąpiło wykreślenie działalności gospodarczej z ewidencji, to należy domniemywać, że działalność ta była przez skarżącego prowadzona, a więc istniał obowiązek zapłaty składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne. Podobny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 stycznia 2005 r., I UK 105/04 (OSNP 2005, nr 13, poz. 198), wskazując, że wykreślenie wpisu pozarolniczej działalności gospodarczej z ewidencji lub odnotowanie przerw w jej

prowadzeniu powoduje - na stałe lub okresowo - ustanie obowiązku ubezpieczenia, a zgłoszenie faktycznego zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej tylko w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych może prowadzić do ustania obowiązku ubezpieczenia w przypadku rzeczywistego zaistnienia przerwy w prowadzeniu tej działalności. Z kolei w wyroku z dnia 30 listopada 2005 r., I UK 95/05 (OSNP 2006, nr 19-20, poz. 311) Sąd Najwyższy przyjął, że ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych nie przewiduje "zawieszenia działalności gospodarczej" powodującego brak obowiązku uiszczania składek ubezpieczeniowych, a więc Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest upoważniony do zwolnienia ubezpieczonego z tego obowiązku. Stosownie do art. 13 pkt 4 ustawy systemowej osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym oraz wypadkowemu w okresie od rozpoczęcia wykonywania tej działalności do zaprzestania jej wykonywania. Określenie czasowych granic podlegania obowiązkowemu ubezpieczeniu dokonane zostało przez ustawodawcę w sposób formalny, wyznacza je bowiem rozpoczęcie i zaprzestanie wykonywania działalności.

Sąd Apelacyjny nie zakwestionował poglądu, że zaprzestanie wykonywania działalności gospodarczej skutkuje uchyleniem obowiązku ubezpieczenia społecznego, wskazał - dzieląc stanowisko Sądu pierwszej instancji - że poczynione ustalenia nie dają podstaw do twierdzenia, że wnioskodawca zaprzestał prowadzenia takiej działalności w okresie spornym. W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy należało uznać, że Sąd Okręgowy nie naruszył przepisów prawa materialnego. Stan faktyczny nie budził bowiem wątpliwości. Poprawne było ustalenie, że pomimo nieświadczenia usług zgodnie z przedmiotem działalności nie doszło do rzeczywistego, trwałego i faktycznego zaprzestania wykonywania działalności gospodarczej przez skarżącego. Z tego powodu nie doszło więc, w tych okresach, do uchylenia obowiązku ubezpieczenia.

W skardze kasacyjnej ubezpieczonego, odniesionej do całości wyroku Sądu Apelacyjnego, skarżący zarzucił naruszenie przepisów postępowania - które mogło mieć istotny wpływ na treść orzeczenia - a w szczególności następujących przepisów: (-) art. 231 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., polegające na przyjęciu, iż domniemanie faktyczne wynikające z treści wpisu do ewidencji

działalności gospodarczej, wskazujące na czas prowadzenia działalności gospodarczej nie zostało obalone przez to, że ustawodawca wprowadził do systemu prawnego z dniem 1 kwietnia 2005 r. zakaz prowadzenia działalności objęty treścią wpisu, co wprost doprowadziło do wydania wyroku o zaskarżonej treści (wynika to z uzasadnienia), a zatem miało istotny wpływ na wynik sprawy; (-) art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., polegające na wydaniu orzeczenia z pominięciem pewnych elementów stanu rzeczy istniejących w chwili zamknięcia rozprawy - w tym w szczególności przy pominięciu tego, że A. A. nie prowadził działalności gospodarczej, której celem było osiąganie zysków oraz, że w sposób ciągły nie dokonywał jakichkolwiek czynności związanych choćby bezpośrednio ze skupem skór cielęcych i wołowych; (-) art. 382 k.p.c., polegające na wydaniu orzeczenia przez Sąd Apelacyjny bez uwzględnienia części materiału dowodowego zebranego w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, a przede wszystkim tego, że faktycznie niemożliwe było prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie skupu skór po wejściu Polski do Unii Europejskiej, wobec czego A. A. działalności takiej nie mógł prowadzić.

W zakresie podstawy naruszenia prawa materialnego skarżący zarzucił naruszenie: (-) art. 6 ust. 1 pkt 5 oraz art. 13 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie; (-) art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej, przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie; (-) art. 6 k.c., przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie; (-) art. 2. Konstytucji RP przez jej niezastosowanie.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, a także o rozstrzygnięcie o kosztach postępowania według norm przepisanych - w tym o zasądzenie na rzecz odwołującego kosztów postępowania - w tym także w zakresie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego - ewentualnie o nakazanie Sądowi Apelacyjnemu wydanie rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów postępowania ze skargi kasacyjnej przy ponownym rozpoznaniu sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest uzasadniona. Nietrafne okazały się jednak zarzuty naruszenia przepisów postępowania. Bezpodstawnie skarżący zarzuca Sądowi Apelacyjnemu naruszenie art. 316 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Sąd wziął bowiem za podstawę wyroku stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy, jakkolwiek nie wyprowadził z niego wniosków zgodnych z oczekiwaniami strony skarżącej. Podobnie należy ocenić zarzut naruszenia art. 382 k.p.c. Sąd uwzględnił niedopuszczalność prowadzenia w Polsce po jej wejściu Polski do Unii Europejskiej działalności gospodarczej w zakresie skupu skór, uznając jednak, że nie przeszkadza to w uznaniu, że odwołujący się taką działalność prowadził. Poza tym jest to w istocie zarzut niezastosowania prawa – nieuwzględnienia przepisów zakazujących uboju gospodarskiego zwierząt, niemieszczący się w zakresie art. 382 k.p.c., który pojęcie materiału postępowania odnosi do szeroko rozumianych okoliczności faktycznych i faktów procesowych, a nie przepisów prawa. Z kolei zarzut naruszenia art. 231 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. jest niedopuszczalny. Art. 398³ § 3 k.p.c. wyłącza możliwość oparcia skargi kasacyjnej na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów. Do takich zarzutów należy zaś zarzut naruszenia art. 231 k.p.c. Domniemanie faktyczne normowane w tym przepisie, polega na tym, że sąd może uznać za ustalone fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, jeżeli wniosek taki można, w oparciu o zasady logiki i doświadczenia, wyprowadzić z innych ustalonych faktów. Domniemanie faktyczne, przewidziane art. 231 k.p.c., jest więc środkiem pozwalającym ustalić określony element stanu faktycznego, konstruowanym z uwzględnieniem reguł z art. 233 § 1 k.p.c., a tym samym należy do kręgu czynności związanych z dokonywaniem ustaleń faktycznych i oceny dowodów (zob. wyrok SN z dnia 3 grudnia 2010 r., I CSK 123/10, LEX nr 818557).

W ocenie Sądu Najwyższego wadliwość zaskarżonego wyroku wynika z naruszeń przepisów prawa materialnego, a nie z nieprawidłowości w zakresie ustaleń faktycznych, które pozwalają na prawidłową ocenę prawną sprawy.

Wobec tego Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami przyjętymi w podstawie faktycznej zaskarżonego wyroku.

Kluczowe ustalenia faktyczne Sądu Apelacyjnego dotyczące wykonywania działalności gospodarczej przez skarżącego są następujące: nie wyrejestrował się

on z ewidencji działalności gospodarczej; utrzymywał szyld działalności; kontynuował umowy na dwa telefony komórkowe zawarte „na firmę”; oczekiwał na zmianę przepisów, która umożliwi mu skupowanie skór zwierząt; w spornym okresie rzeczywiście nie skupował skór krów i cieląt z powodu zmiany przepisów po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Należy wskazać, że wykonywanie działalności pozarolniczej (gospodarczej) w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych to rzeczywista działalność o cechach określonych w art. 2 ust. 1 Prawa działalności gospodarczej, czyli działalność zarobkowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. Ocena, czy wykonywana jest działalność gospodarcza należy przede wszystkim do sfery ustaleń faktycznych, a dopiero następnie do ich kwalifikacji prawnej. Również wpis w ewidencji działalności gospodarczej (zarejestrowanie) ma przede wszystkim znaczenie w sferze ustaleń faktycznych, gdyż ma on charakter deklaratoryjny (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2005 r., I UK 80/05, OSNP 2006 nr 19-20, poz. 309).

W ocenie Sądu Najwyższego Sąd drugiej instancji prawidłowo ustalił fakty charakteryzujące „działalność” odwołującego się, jednakże ostatecznie dokonał nieprawidłowej subsumcji przepisów prawa materialnego – art. 6 ust. 1 pkt 5 oraz art. 13 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, do ustalonego stanu faktycznego. Istotnie, jak wynika z ustaleń Sądu, odwołujący się miał zamiar prowadzić działalność gospodarczą w spornym okresie i nie chciał z niej zrezygnować. Należy też uznać, że wola (zamiar) zainteresowanego ma znaczenie przy ocenie istnienia działalności gospodarczej, która powinna być dokonywana przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy (zob. wyżej powołany wyrok SN z dnia 25 listopada 2005 r., I UK 80/05). Nie oznacza to jednak, że sam zamiar kontynuowania działalności gospodarczej, oparty na obiektywnie nierealnym oczekiwaniu na wystąpienie w przyszłości zdarzeń to umożliwiających (jak uchylenie przepisów zakazujących handlu skórami nieewidencjonowanych zwierząt), może zrekompensować brak cech działalności gospodarczej. Według art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, działalnością taką jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i

wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. Działalność gospodarcza musi więc mieć charakter zarobkowy, zorganizowany i ciągły. Tymczasem, działalność ubezpieczonego przez cały sporny okres nie miała charakteru zarobkowego. Nie uzyskiwał on, ani nie mógł uzyskać zarobku z handlu skórami, ponieważ przestrzegał, co wyraźnie przyjęto w podstawie wyroku, zakazu prowadzenia tego rodzaju działalności. Dążenie do osiągnięcia zarobku (element subiektywny), widoczne u odwołującego się, nie może więc mieć decydującego znaczenia, jeśli obiektywnie jego działalność nie mogła przynosić dochodu (uchwała SN z dnia 30 listopada 1992 r., III CZP 134/92, OSNCP 1993, nr 5 oraz M. Szydło, Pojęcie przedsiębiorcy w prawie polskim, Przegląd Sądowy 2002, nr 7-8, s. 2 i n. Należy też uznać, że nie jest dopuszczalne uznanie za działalność gospodarczą działalności zakazanej przepisami karnymi, ponieważ oznaczałoby to sankcjonowanie tego rodzaju działalności przez przepisy innych ustaw (zob. K. Kohutek, Komentarz do art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej [w:] M. Brożyna et al., Komentarz do ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2004 r. Nr 173, poz. 1807), LEX el., 2005). Trudno byłoby też mówić w świetle rozpatrywanych ustaleń faktycznych o ciągłości działalności odwołującego się, wynikającej z utrzymywania szyldu i kontynuowania umowy na dwa telefony komórkowe „na firmę”, motywowanego tym, że mógł się kontaktować z synem za pół ceny. Co więcej, jak wynika z ustaleń przyjętych w sprawie, skarżący nie wyrejestrował działalności gospodarczej, „ponieważ miał na firmę w związku z prowadzoną działalnością dwa telefony z firmy Orange - dla siebie i syna”.

Zarzuty naruszenia art. 2 Konstytucji RP oraz art. 6 k.c. nie zostały w ogóle umotywowane w uzasadnieniu skargi, co uniemożliwia Sądowi Najwyższemu kontrolę zaskarżonego orzeczenia w świetle tych przepisów.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego - na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z 398²¹ k.p.c.